

مطالعه و تحلیل هنر چرم‌دوزی در معماری و دکوراسیون داخلی ایران در عصر کنونی

سمانه قاسمی / دانشجوی کارشناسی ارشد پژوهش هنر، دانشکده هنر، موسسه آموزش عالی فردوس، مشهد، ایران*
samagh0933@gmail.com

چکیده

چرم‌دوزی یا سراجی یکی از پرطرفدارترین و به روزترین صنایع دستی در ایران است که در صنعت مد جایگاه ویژه‌ای دارد. چرم طبیعی ظاهری منحصر به فرد داشته و دارای بافتی است که با گذر زمان خاص تر نیز می‌شود و در هر مکانی با کاربردش ظاهری فراتر از انتظار را ایجاد می‌کند و در تمام اتاق‌ها و جزئیات دکوراسیون قابل استفاده است. استفاده از چرم در دکوراسیون داخلی امتیازات فراوانی دارد که بسیاری از افراد اطلاعی از آن ندارند. با توجه به جایگاه ایران در صنایع دستی جهان، می‌توان از این موقعیت در جهت معرفی هر چه بیشتر فرهنگ و تمدن ایران در جهان استفاده نمود و با به روز کردن کاربرد چرم، از خروج چرم به صورت خام از کشور جلوگیری کرد. هدف این مقاله، تحلیل و بررسی جایگاه هنر چرم در دکوراسیون داخلی و همچنین تبیین گونه‌های کاربرد هنر چرم در تزئینات داخلی می‌باشد. سوالی که در این جا مطرح است، این است که هنر چرم در معماری و دکوراسیون داخلی چه جایگاهی دارد؟ در این پژوهش، گردآوری اطلاعات، با روش کتابخانه‌ای انجام شده‌است و تحلیل و توصیف، با روش کیفی صورت پذیرفته است. این پژوهش نشان می‌دهد که امروزه هنر چرم‌دوزی کاربردهای نوینی در عرصه دکوراسیون داخلی، اثاثیه، بسته‌بندی و زیورآلات دارد که کم‌تر مورد بررسی قرار گرفته است.

کلیدواژه‌ها: چرم‌دوزی، معماری، دکوراسیون، دکوراسیون داخلی، هنر چرم‌دوزی.

Studying and Analyzing Leather Art in Iranian Architecture and Interior Decoration in the Present Age

Samaneh Ghasemi / Master's student of Art Research, Faculty of Arts, Ferdows Institute of Higher Education, Mashhad, Iran.*

samagh0933@gmail.com

Abstract

Leather embroidery is a popular and up-to-date craft in Iran, and it holds a special place in the fashion industry. Natural leather has a unique appearance and a texture that becomes more special with time and creates an unexpected impression in any place with its use and can be used in all rooms and decoration details. Many people are unaware of the many benefits of using leather in interior decoration. Considering the position of Iran in the handicrafts of the world, this position can be used to introduce the culture and civilization of Iran in the world as much as possible, and by updating the use of leather, the raw leather can be prevented from leaving the country. This article aims to analyze and study the place of leather art in interior design and also to explain the types of use of leather art in interior design. The question being asked is: What is the place of leather art in architecture and interior decoration? As part of this research, data collection was conducted using the library methodology, and analysis and description was conducted using a qualitative approach. Leather embroidery now has new applications in interior decoration, furniture, packaging, and ornaments, which have not been explored much, as shown in this research.

Keywords: embroidered leather, architecture, decoration Interior, leather art, decoration.

مقدمه

صنایع دستی هر کشور یکی از شناسه‌های مهم در معرفی هویت، فرهنگ، تاریخ و تمدن آن می‌باشد. ایران از تنوع و تعدد فراوان در صنایع دستی برخوردار است. افراد زیادی خصوصاً جوانان، برای یادگیری این هنر بسیار علاقه‌مند هستند. این هنر از دیرباز تامین‌کننده نیازهای مختلف مردم بوده و در مناطق مختلف کشور رونق داشته‌است. نگاهی به آثار باستانی نشان می‌دهد که ایرانیان در حدود ۱۵۰۰ سال قبل از میلاد از چرم برای ساختن کفش، لباس و سلاح استفاده می‌کردند. از گذشته تا به امروز، چرم ایران به دلیل موقعیت جغرافیایی و شرایط آب‌وهوایی حاکم بر آن، یکی از محبوب‌ترین چرم‌های جهان است و کشورهای مختلفی از جمله ایتالیا با صنعت مد عظیمش، از مشتریان اصلی چرم ایران محسوب می‌شود. چرم مقاومت بالایی دارد و به دلیل همبند استحكام و دوام، ظاهر خاص و درخشان خودش را در هر مکانی حفظ می‌کند. مثلاً در طراحی داخلی و دکوراسیون برای تولید مبل، میز، صندلی، فرش، تابلو، اکسسوری، دیوار پوش و سایر لوازم داخل منزل بسیار به کار برده می‌شود.

از مهم‌ترین امتیازات آن، سهولت نظافت، ضد آب و ضد لک بودن و نگه نداشتن بوی نامطبوع در خود است که اهمیت فوق‌العاده‌ای دارد. شاید استفاده از چرم در دکوراسیون داخلی هزینه‌ها را افزایش دهد، ولی به دلیل زیبایی و ارزشی که به خانه می‌بخشد، دکوراسیونی بی‌نظیر ایجاد می‌کند و ارزش هزینه‌ای را که پرداخت می‌شود، دارد. چرم در انواع دکوراسیون با سبک‌های مختلف کلاسیک، وینتیج، مدرن، روستیک و سبک‌های ترکیبی استفاده می‌شود. به کار بردن لوازم چرمی در مکان‌های کم‌کاربردی که بیش‌تر جهت مطالعه، تماشای فیلم و یا به عنوان پذیرایی مورد استفاده قرار می‌گیرند، نه تنها باعث سهولت نظافت این مکان‌ها می‌شود، بلکه باعث ایجاد دکوراسیونی زیبا خواهد شد، بنابراین اهمیت و احترامی که برای خود و مهمانان قائل هستید را به نمایش خواهید گذاشت.

در رابطه با ضرورت انجام این پژوهش، ایران به خاطر داشتن منابع زیاد دام و متعاقباً تولید چرم، یک پتانسیل خوب برای پیشرفت و صادرات صنعت چرم محسوب می‌شود. از دوره قاجار تاکنون، چرم در بسیاری از شهرها تولید می‌شده‌است. با توجه به گسترش و تنوع استفاده از چرم در تمامی قسمت‌های مختلف زندگی امروز، امیدوارم که رونق صنعت چرم طبیعی در عصر حاضر را به دنبال داشته باشد. بعضی از کاربردهای چرم در دکوراسیون بسیار

جا افتاده‌است و همه‌گیر شده، اما درباره استفاده از چرم در دیگر بخش‌های دکوراسیون داخلی بسیار کم کار شده و من در این پژوهش، تلاش دارم که از منظر جدید، جنبه‌های مختلف استفاده از چرم طبیعی، این کالای بادوام و زیبا را در قسمت‌های مختلف دکوراسیون به نمایش بگذارم. محصول نهایی چرم، دارای کاربردهای زیادی است. معرفی هنر چرم‌دوزی که در تمامی بخش‌های مصرفی و حتی صنعتی ضرورت محسوب می‌شود. امروزه کاربری‌هایی از چرم در اثاثیه، بسته‌بندی و زیورآلات و غیره مطرح می‌گردد، لیکن با توجه به قابلیت‌های چرم‌های تولیدی در کشور، می‌توان کاربردهای نوینی را در عرصه دکوراسیون داخلی نیز معرفی نمود. این پژوهش مسئله‌محور و اکتشافی است، لذا فرضیه ندارد. در ساختار پژوهش حاضر، مقدمه، چرم‌دوزی، معماری، دکوراسیون داخلی، نتیجه‌گیری و منابع، عناوین پیش‌رو هستند.

پیشینه پژوهش

در بررسی‌های انجام شده، منبعی که در مسئله حاضر، با این پژوهش اشتراک کامل و مستقیم داشته باشد، یافت نشد، اما به عنوان پیشینه عام، می‌توان به موارد زیر اشاره کرد. از آن‌جا که محتوای اصلی این پژوهش در خصوص استفاده از چرم طبیعی در دکوراسیون داخلی و فضای معماری می‌باشد، لازم است که به مفاهیمی همچون چرم‌دوزی و معماری داخلی پرداخته شود و به جست‌وجوی معانی توسط افرادی که به این موضوع توجه نشان داده‌اند، می‌پردازیم.

بهلولی (۱۳۷۲) در مقاله‌ای با عنوان «نگهداری و نرم‌سازی چرم»، اطلاعات مختصری درباره سازه دباغی، چرم‌سازی چرم و عوامل موثر در فرسودگی چرم و حفظ و نگهداری چرم را مورد بررسی قرار می‌دهد و نرم‌کننده معدنی جدیدی را برای چرم‌سازی چرم‌های صحافی پیشنهاد می‌کند.

سلیمان بیگی، رستمی و عبدی (۱۳۸۹) در مقاله‌ای با عنوان «مقایسه روش ایلامیان در آماده‌سازی و دباغی سنتی مشکه کونه و هیزه با روش دباغی صنعتی چرم»، مراحل تهیه چرم با مقایسه روش چرم صنعتی و سنتی را بیان می‌کند و در نتیجه، شیوه سنتی چرم‌سازی گیاهی را شیوه‌ای کارآمد و کم‌هزینه را همگام با صنعت سبز چرم می‌داند.

علیزاده (۱۳۷۳) در مقاله‌ای با عنوان «تلاش برای احیای صنعت چرم»، در ابتدا، چرم را

تعریف می‌کند. سپس به تاریخچه صنعت چرم در ایران می‌پردازد. در ادامه مقاله، ویژگی‌ها، خصوصیات و درجه‌بندی پوست‌های ایران را مورد ارزیابی قرار می‌دهد. وضعیت کنونی کارخانه‌های چرم‌سازی و صادرات و واردات انواع پوست و چرم را نیز بررسی می‌کند.

مردانی (۱۳۹۳) در پایان‌نامه‌ای با عنوان «مطالعه عوامل موثر بر توسعه صنایع دستی چرمی (مورد مطالعه: استان تهران)»، بر آن است تا با انتخاب چهار عامل اجتماعی-فرهنگی، اقتصادی، تکنولوژی و سیاسی-قانونی و نیز سوالاتی در باب هر یک از این عوامل، در روشن نمودن موانع توسعه تلاش نماید. در نهایت، به نتایج عدم وجود شرایط مناسب در تحلیل عوامل برای پیشرفت صنایع چرمی و شرایط نامناسب برای کارگاه‌های تولیدی و نبود توجه کافی مسئولین به این صنعت و عدم پیشرفت آن رسیده‌است.

کوچکزایی، احمدی و محمدی آچاچلوبی (۱۳۹۱) در مقاله‌ای با عنوان «چرم‌سازی عصر سلجوقی در قهستان خراسان»، عنوان کرده‌اند که با توجه به حجم محدود آثار چرمی باقیمانده، فن ساخت این آثار در ادوار تاریخی گذشته تا حدودی ناشناخته باقی مانده‌است. لذا محوطه قلعه کوه قائن مربوط به دوره سلجوقی، محوطه تاریخی غنی در خراسان است که جهت بررسی احتمال دباغی در برخی نمونه‌ها مورد محاسبه قرار گرفته‌است و در آن جا آثار چرمی دباغی شده چون مشک آب کشف گردیده‌است.

نکیسا (۱۳۸۷) به بررسی نحوه تغییر در شیوه تولید چرم سنتی به شیوه ماشینی و مراحل طی می‌کند تا به چرم تبدیل شود، می‌پردازد. همچنین نحوه تغییر ابزار چرم‌سازی و تغییر آن را با به پای صنعت چرم مورد بررسی قرار می‌دهد.

آلن (۱۳۸۲) در مقاله «معماری» بیان می‌کند که معماری، نمونه تکامل یافته هنرهای ایستا است که هیچ نوع نیرنگ حتی نیرنگ ظاهری را نمی‌پذیرد. به همین دلیل است که دیوار بدون ضخامت یا ستون‌های بی‌مصرف، به هیچ‌وجه برایمان قابل تحمل نیستند. در معماری این هنر بی‌ریا، همه چیز برای نشان دادن استحکام و وزن است. شاید حتی هدف مجسمه‌های بدوی نیز نشان دادن استحکام آن‌ها بوده باشد. سقراط می‌گفت که قاشقی از جنس چوب انجیر، اگر مفید باشد، زیبا است. البته افلاطون مدعی بود این حرف از اوست. نشستن روی مبل‌های زیبا راحت است، اما دراز کشیدن روی آن‌ها این طور نیست. مبل‌های شیک به قول معروف برای گفت‌وگو و ادب است و بهتر از لباس، رفتار و به تبع آن، افکار، علایق و نیز منزلت افراد را تنظیم می‌کنند. به محض آن که این نظم جدید و چنین حیاتی برای گفت‌وگوها از

میان برود، فرم‌ها دیگر معنایی ندارند. اجتماع باید به کمک اثاثیه پشتیبانی شود.

چشمه سهرابی، رحیم سلمانی و رحیم سلمانی (۱۳۹۰) در مقاله‌ای با عنوان «تاثیر رنگ در معماری داخلی فضای کتابخانه‌های دانشگاهی»، بیان می‌کند که معماری داخلی، مجموعه دانش، فن و هنری است که با عناصر وابسته و مرتبط از قبیل فرم، رنگ، بافت و... سعی در بهینه‌سازی فضاها و دستیابی به کارایی و کارکرد مناسب، در کنار زیبایی معانی و معناها دارد. هدف معماری داخلی، بهبود عملکرد فیزیکی و روانی فضا برای راحت‌سازی زندگی در آن است. رنگ‌ها می‌توانند به شیوه‌های مختلف، تأثیرهایی بنیادین در زندگی بر جای گذارند و هر کدام به سبب ویژگی‌های شیمیایی و روان‌شناسانه‌ای که دارا هستند، منبع مهمی از انرژی، به شمار می‌روند. انتخاب رنگ در معماری داخلی رویکردهای مختلفی را در طراحی ایجاد می‌کند و بیشتر از هر عامل مستقل دیگری، می‌تواند فضای کسالت‌بار و یکنواخت محیط داخل را به مکانی دلنشین و روح‌بخش مبدل سازد.

حسینی، مفیدی شمیرانی و مدی (۱۳۸۷) در مقاله‌ای با عنوان «آموزش معماری پایدار در ایران موانع و گرایش‌ها»، به لزوم توجه به آموزش معماری پایدار در ایران و بررسی امکانات و موانع آن می‌پردازند. هدف نویسندگان، دستیابی به آگاهی علمی درباره منابع محیطی، اصول اخلاقی، ارزش‌ها و مهارت‌ها در راستای اهداف توسعه پایدار و مشارکت مردم در تصمیم‌گیری‌ها است.

ابوعلی سینا در مقدمه *الحدود آورده‌است*: «واجب است که تعریف بیان‌گر ماهیت شی، یعنی کمال وجودی ذات آن باشد. به قسمی که هیچ‌یک از محمولات ذاتی آن را فروگذار نکرده و بالفعل یا بالقوه همه آن‌ها را دربرداشته باشد» (ابن سینا، ۱۳۶۶: ۲۵).

بعد از تحقیقات انجام شده، می‌توان دید که در بیش‌تر پژوهش‌ها به مفهوم چرم‌سازی، حفظ و نگهداری چرم، دباغی سنتی و صنعتی پرداخته شده‌است. از آن‌جا که مفهوم «استفاده از چرم در دکوراسیون داخلی» که یک مبحث نو در زیباشناسی مدرن، معماری و دکوراسیون داخلی است. افراد کمی مشخصاً به مفهوم استفاده از متریال چرم در دکوراسیون پرداخته‌اند. از آن‌جا که تاکنون هیچ پژوهش‌گری به استفاده از چرم به صورت اختصاصی در معماری و دکوراسیون داخلی نپرداخته‌است، می‌توان گفت این پژوهش با مشخص کردن انواع کاربردهای چرم در فضای داخلی و دکوراسیون پژوهشی نو می‌باشد. تنها اشتراک این پژوهش با دیگر پژوهش‌ها، پرداختن به موضوع چرم به طور عام در دکوراسیون داخلی می‌باشد و در غیر این

صورت اشتراکات دیگری ندارد. با انجام این پژوهش، در وهله نخست، کمک به درک هر چه بهتر مفهوم چرم‌دوزی و کاربرد آن در دکوراسیون می‌شود و در وهله دوم، پرداخت هر چه بیش‌تر به موضوع دکوراسیون داخلی و تبدیل فضای کسالت‌بار و یکنواخت محیط داخل به مکانی دل‌نشین و روح‌بخش که یک موضوع کلیدی و مهم در معماری مدرن می‌باشد.

روش پژوهش

این پژوهش ماهیت توصیفی - تحلیلی دارد و از نوع بنیادی می‌باشد. ابزاری که برای گردآوری داده‌ها مورد استفاده قرار گرفته، روش کتابخانه‌ای است و شیوه تجزیه و تحلیل کیفی است. این پژوهش مورد مطالعاتی خاصی ندارد و بستر مطالعاتی آن، کاربرد هنر چرم در دکوراسیون داخلی است.

مفاهیم نظری زیبایی‌شناسانه در کاربرد چرم‌دوزی

چرم‌دوزی ایران یکی از پیش‌تازان در جهان است و در قدیم دباغی پوست به شیوه‌های سنتی انجام می‌شد. عصر سنگ را می‌شود در واقع آغاز تاریخ چرم‌دوزی دانست و در عصر برنز، چرم‌دوزی به اوج خود رسیده‌است. یافته‌ها نشان می‌دهد اولین محصول چرمی تولید شده با چرم، به ۵۰۰۰ سال پیش بازمی‌گردد. قدیمی‌ترین محصول چرمی تولید شده در ایران، یک کفش چرمی بوده‌است. با توجه به قابلیت‌های بسیار زیباشناسانه چرم، استفاده از این مترئال در تمام نقاط خانه امکان‌پذیر است. کاربرد زیباشناسانه چرم در دکوراسیون باعث می‌شود تا توجه هر بیننده‌ای را به خود جلب کند و تعریف این مفهوم به عنوان شالوده خلق فرم‌های زیبایی در هنر چرم‌دوزی لازم است.

چرم‌دوزی: استفاده از چرم در عرصه‌های گوناگون زندگی بشری قدمتی چند هزار ساله دارد. اگرچه در ابتدا چرم به عنوان نوعی پوشش برای انسان‌های نخستین به کار می‌رفته‌است، اما بعدها پوست حیوانات به صورت الواحی درآمد که برای ثبت و ضبط متون دینی، قراردادهای اجتماعی و نگارش وقایع و رخدادها در جهان باستان به کار گرفته شده‌است (سید صدر، ۱۳۵۷: ۳۲۲). پوشش خارجی سطح بدن کلیه موجودات زنده را پوست می‌نامند که در موجودات مختلف متفاوت می‌باشد و حدود ۷ درصد از وزن بدن را شامل می‌شود، اما در صنعت چرم، پوست فقط به پوست‌های گاوی، گوساله‌ای (سنگین و سبک)، گوسفندی،

بره‌ای، بزی و بزغاله‌ای اطلاق می‌شود؛ البته پوست انواع دیگر حیوانات، مثل پوست اسب، خوک، مار و تمساح نیز در این صنعت به کار می‌رود که به علت حجم کم‌تر در مورد آن‌ها بحث نمی‌شود (وهایی، ۱۳۸۲: ۴۱). چرم‌سازی از جمله کهن‌ترین فن‌آوری‌های بشر بوده و باید آن را از نخستین صنعت‌های بشر دانست (ملاردی و کارگر بهبهانی، ۱۳۸۱: ۱۹). «پوست حیوانات که با مواد شیمیایی و کارهای فیزیکی از حالت ابتدایی خارج و به صورت ثابت و فاسدندنی درآید» (سعیدیان، ۱۳۴۹: ۱۵۷). در متون ادبی، چرم به معنای پوست آمده‌است (فردوسی، ۱۳۱۴: ۱۷ و نظامی، ۱۳۱۵: ۲۵). واژه‌های مرتبط با وسایل و ابزارهای چرمین (چون سختک، کمر بند، انگشتیان، مشک، زه کمان و غیره) در متون پهلوی، نشان‌دهنده استفاده گسترده از چرم در ایران پیش از اسلام است (نوابی، ۱۳۴۶: ۶۳-۶۷). چرم جزء جذاب‌ترین و یکی از صنایع سودآور در جهان است. بیش‌تر کشورهایی که در زمینه کشاورزی و دام‌داری زیرساخت‌های لازم را دارا باشند، به این صنعت روی آورده‌اند. ایران با دارا بودن علفزارهای فراوان و بیش از ۹۲ راس گونه‌های دامی، پتانسیل فراوانی در جهت توسعه صنعت پوست و چرم دارد. یکی از کشورهای مستعد در حوزه دباغی و تولید چرم، ایران به شمار می‌آید. ایران جز کشورهای برتر جهان از لحاظ تولید پوست و صادرات محصولات نیم‌ساخته می‌باشد. ایران به دلیل تعدد پوست خام هم‌چنین کیفیت پوست جز تامین‌کننده‌های چرم سبک در جهان محسوب می‌شود. وجود زنجیره ارزش مناسب و اقتصادی تولیدات این صنعت را در کشور اقتصادی کرده‌است. توجه به خوشه صنعت چرم در نقاط با پتانسیل می‌تواند به توسعه این صنعت کمک نماید (یگانگی و سراجیان، ۱۴۰۰: ۸).

دکوراسیون داخلی: در دکوراسیون داخلی، به عنوان مثال، برای خانه می‌توان از وسایلی مثل تابلوفرش یا هر کالای دیگری که به زیبایی محل کمک کند، استفاده کرد. هنر دکوراسیون کار سخت و حرفه‌ای است که امروزه در دانشگاه‌ها به عنوان یک شغل تدریس و آموزش داده می‌شود. هنر و علم ارتقای فضای داخلی ساختمان برای دستیابی به محیطی سالم‌تر و زیباتر برای افرادی است که از فضا استفاده می‌کنند. طراح داخلی کسی است که چنین پروژه‌های ارتقایی را برنامه‌ریزی، تحقیق، هماهنگی و مدیریت می‌کند. طراحی داخلی یک حرفه چند وجهی است که شامل توسعه مفهومی، برنامه‌ریزی فضا، بازرسی سایت، برنامه‌نویسی، تحقیق، ارتباط با ذی‌نفعان یک پروژه، مدیریت ساخت و اجرای طرح است. در لغت‌نامه ویستر، طراحی داخلی چنین تعریف شده‌است: «هنر یا عمل برنامه‌ریزی و نظارت بر طراحی و اجرای

معماری داخلی و مبلمان». طراحی داخلی فرآیند شکل‌گیری و هماهنگی ویژگی‌های زیبایی ساختمان از داخل، با هدف تامین نیازهای لازم برای استفاده راحت از آن است. (fa.wikipedia.org). در لغت‌نامه آکسفورد، تعریف مهمی برای دکوراسیون داخلی در نظر گرفته شده‌است که عبارت است از: «هماهنگ‌سازی که برای به جلوه درآوردن رنگ‌ها، اثاثیه و سایر اشیا در یک اتاق یا یک ساختمان طراحی شده‌است». دکوراسیون داخلی همانند سایر هنرها، دارای سبک و ریزه‌کاری‌های متفاوتی است که بر اساس سلیقه‌ها و نیازهای دوران، دست‌خوش تغییر می‌شوند. معماری داخلی آفرینش فضا است، فضایی که در عین زیبا و خاطره‌انگیز بودن عمل‌گرا و کارآمد نیز باشد. در واقع طراح با تنیدن اصول فنی و تخصصی معماری داخلی با حس زیبایی‌شناسی، فضایی را طراحی می‌کند که بیان‌گر هویت، نیاز، درک و خواسته‌های مخاطبش است. دکوراسیون داخلی حلقه اتصال میان معماری و طراحی داخلی است. این رشته از طرفی همانند معماری با ساختمان و اجزاء و عناصر سازنده ساختمان سروکار دارد و از طرفی، مانند طراحی داخلی بر فضاهای داخلی تاکید دارد. اگر بگوییم معماری با مسایلی با مقیاس بزرگ شهری در تماس است، تخصص معماری داخلی در مقیاس انسانی و ارتباط با فضاهای عمومی و شخصی است و ماحصل آن، ارتباط انسان با جهان پیرامون است. معماران داخلی علاوه بر داشتن دانش کافی در زمینه معماری، به توسعه و دریافت حس دریافتی از فضاهای معمارانه می‌پردازند؛ به گونه‌ای که حس تعلق و یکپارچگی را در فضا به وجود می‌آورد و به عبارت دیگر، به معماری فضا از دیدگاه ساکنان یا استفاده‌کنندگان آن می‌پردازد. ترکیب هنر با ساختمان‌سازی امری است که ریشه در فرهنگ‌ها، اقلیم، آداب و رسوم گذشته و حال دارد. تزئینات ساختمان به طور کلی شامل معماری داخلی، نمای ساختمان، محوطه‌سازی است. در توضیح بیشتر، می‌توان گفت دکوراسیون داخلی یا طراحی داخلی علمی است که فراتر از یک اعمال سلیقه ساده، به تحلیل و بررسی کاربری یک فضا، رنگ‌ها، نورپردازی، وسایل دکوری، مبلمان، چیدمان و هارمونی بین عناصر مختلف می‌پردازد (abadis.ir). معماری داخلی، مجموعه دانش، فن و هنری است که با عناصر وابسته و مرتبط از قبیل فرم، رنگ، بافت و غیره سعی در بهینه‌سازی فضاها و دستیابی به کارایی و کارکرد مناسب در کنار زیبایی معانی و معناها دارد. هدف معماری داخلی، بهبود عملکرد فیزیکی و روانی فضا برای راحت‌سازی زندگی در آن است. رنگ‌ها می‌توانند به شیوه‌های مختلف، تاثیرهایی بنیادین در زندگی برجای گذارند و هر کدام به سبب ویژگی‌های شیمیایی و روان‌شناسانه‌ای که دارا

هستند، منبع مهمی از انرژی به شمار می‌روند. انتخاب رنگ در معماری داخلی رویکردهای مختلفی را در طراحی ایجاد می‌کند و بیشتر از هر عامل مستقل دیگری می‌تواند فضای کسالت‌بار و یکنواخت محیط داخل را به مکانی دلنشین و روح بخش مبدل سازد (چشمه سهرابی، رحیم سلمانی و رحیم سلمانی، ۱۳۹۰: ۴۰). در معماری استفاده معین از شی هنری به عنوان امری اساسی ایده‌های زیباشناختی را محدود می‌کند. کانت نقاشی را در گروه دیگری از هنرهای تجسمی قرار می‌دهد و آن را شامل نقاشی به معنای اخص، یا هنر ترسیم طبیعت و بوستان‌آرایی یا آرایش زیبای فرآورده‌های طبیعت معرفی می‌کند. او دکوراسیون داخلی را زیر مجموعه نقاشی قرار می‌دهد و درباره چیدمان اتاق به مثابه نقاشی چنین توضیح می‌دهد: «تزئین اتاق به کمک قالی، اشیاء عتیقه و اثاثیه زیبایی که صرفاً جهت نگاه کردن باشد» و دلیل این امر را چنین بیان می‌کند «زیرا باغچه‌ای با گل‌های متنوع، اطلاقی پر از تزئینات مختلف (حتی زیورآلات زنان) در یک جشن، نوعی تصویر به وجود می‌آورد که نظیر تصاویر به معنای اخص کلمه، هدفش فقط سرگرمی قوه مخیله در بازی آزاد با ایده‌ها و مشغول ساختن قوه حکم بدون غایت معین است» (کانت، ۱۳۸۱: ۲۶۶).

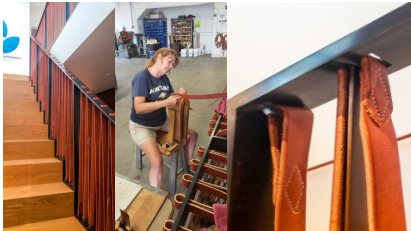
معماری: دیر زمانی است که اندیشمندان و معماران سعی در ارایه تعریفی بر معماری داشته‌اند. در این‌جا ضمن احترام گذاردن و اذعان به رهگیری از بعضی تعاریف ارایه شده، باید عنوان نمود که اکثر تعاریف مطرح شده به صورت کلمات قصار و ضرب‌المثل‌هایی هستند که ضمن نداشتن جامعیت، اجازه افزودن یا کاستن کلمه‌ای را به شنونده از نمی‌دهند. به عنوان مثال، تعاریفی چون «معماری هنر فضا است» برونوزوی و یا «معماری موسیقی متبلور است» از گوته فقط زمان، مکان و باور حاکم بر فضای معماری آن روزگار را در تعریف معماری لحاظ کرده‌است. به عنوان نمونه، تاکید برونوزوی بر «فضا» در زمان سلطه معماری مدرن و به دنبال نسبیت انیشتین و تاکید گوته بر «موسیقی» و احساسات برآمده از آن، در دوران رومانتیک اروپا، از این قبیل تأثیرات حکایت می‌کند. در صورتی که تعریف باید جامع و کامل بوده و در حصر زمان و مکان نگنجد. ابوعلی سینا در مقدمه/الحدود آورده‌است: «واجب است که تعریف بیان‌گر ماهیت شی، یعنی کمال وجودی ذات آن باشد. به قسمی که هیچ یک از محمولات ذاتی آن را فروگذار نکرده و بالفعل یا بالقوه همه آن‌ها را دربرداشته باشد» (ابن سینا، ۱۳۶۶: ۲۵). در «منطق صوری» نیز آمده‌است که: «البته چنین نیست که همیشه تعریف برای شناساندن معرف یعنی برای کشف مجهول به کار رود، بلکه در بسیاری از موارد

مقصود از تعریف، تحلیل و تجزیه یک مفهوم یعنی پی بردن به مندرجات و محتویات آن و باز شناختن ذاتیات آن از عرضیات است» (خوانساری، ۱۳۷۸: ۸۳). کاپن نیز در دو جلد کتاب خود با عنوان *مبانی نظری معماری* با تکیه بر این جمله ارسطو در *رساله اخلاق* که «اگر بخواهیم بدانیم انسان خوب چیست، نخست باید ببینیم انسان از چه تشکیل شده است»، به سراغ مجموعه‌ای از نظرات معماران معاصر در زمینه اصلی‌ترین اجزا و مقوله‌های تشکیل دهنده معماری رفته است (کاپن، ۱۳۸۳). لذا هر چه تعریف بیشتر حقایق و ذاتیات معرف - در این جا معماری - را بیان نماید، به همان نسبت آن تعریف جامع تر و کامل تر خواهد بود. حقایق و بن‌مایه‌هایی که با گذر از یکدیگر شکل و مفهوم درست و مقبولی پیدا می‌کنند و معماری تمام عیاری را متظاهر می‌سازند. این روش ما را از برداشت‌های ساده‌انگاره، کلی و برخاسته از شکل و شرایط خاص زمانه - کاری که بسیار انجام پذیرفته - رهایی می‌بخشد. بحث از حقایق معماری و بررسی مجزای آن‌ها زمانی کامل می‌شود که چگونگی موجودیت این حقایق در کلیت معماری نیز مورد مذاقه قرار گیرد (تقوایی، ۱۳۸۹: ۱۳-۷۶).

تحلیل نمونه آثار کاربرد چرم در دکوراسیون

در این بخش، نمونه‌هایی از آثار کاربرد چرم طبیعی دست‌دوزی شده در دکوراسیون داخلی بررسی و تحلیل می‌شود.

تصاویر ۱ تا ۳، نشان‌دهنده یک نرده چرمی راه پله است. یکی از مواردی که می‌توان از چرم طبیعی در جهت تلطیف و زیباسازی دکوراسیون داخلی استفاده کرد، کاربرد ترکیبی فلز فولاد با چرم طبیعی گاو است. این ایده هنری توسط یک تیم معماری در طراحی نرده پله برای یک اقامت‌گاه شخصی مورد استفاده قرار گرفته است. فضایی مدرن و همگام با مد جهان در این جا ایجاد شده است. این راه پله ظاهری ارگانیک و منحصر به فرد با پیچیدگی‌های هنری زیبا دارد.

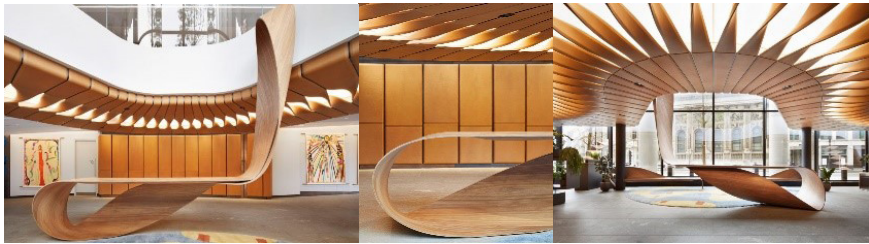

تصاویر ۱ تا ۳: نرده راه پله ساخته شده از ترکیب فولاد با چرم طبیعی، (ماخذ: URL)

تصاویر ۴ تا ۶: روکش دست‌گیره
درب ساخته شده از چرم طبیعی
دست‌دوژی شده، (ماخذ: URL2)

تصاویر ۴ تا ۶، در اقامت‌گاه ذکر شده در نمونه پیشین، از چرم طبیعی دست‌دوژی شده، برای روکش کردن دست‌گیره درب‌ها استفاده شده‌است. ظرافت و زیبایی چرم به آن‌ها جلوه صد چندان بخشیده‌است.

تصاویر ۷ تا ۹: سقف ساخته شده از چرم طبیعی، (ماخذ: URL3)

تصاویر ۷ تا ۹، یک استودیوی هنری از سقف چرمی روبان مانند، برای لابی یک ساختمان اداری در لندن استفاده کرده‌است. این سقف از پانل‌های چرمی تخت و پیچ‌خورده تشکیل شده‌است. هنرمندان این استودیو می‌گویند که این نصب برای افزودن یک قلب گرم به ساختمان طراحی شده‌است. پوشش چرمی که به دیوارها اضافه شده، ظاهری منسجم ایجاد کرده‌است و نشان می‌دهد که چرم کاری می‌تواند فضای باز بزرگ را در مقیاس بزرگ افزایش دهد و گرما و زیبایی به ارمغان بیاورد.

تصاویر ۱۰ تا ۱۲: دیوار روکش شده با چرم، (ماخذ: URL4)

تصاویر ۱۰ تا ۱۲، نشان‌دهنده استفاده از چرم بر روی دیوار استودیوی هنری می‌باشد. هر چند آکوستیک صدا در حمام خوشایند است، اما وقتی قرار است صدایی را برای یک ویدیو و

پادکست ضبط کنید، اکو شدن صدا با دیوار، بدترین اتفاق ممکن است. به همین دلیل، نیاز به اکوستیک کردن دیوارها است. ایجاد تغییراتی در دیوارها یا کف و سقف با استفاده از چرم برای کم کردن اکوی صدا است. در این جا، نمایش فضای هنری اثر و جایگاه کاربردی چرم در بیان زیبایی و آرامش آن در کنار تناسب، مواردی است که به وجه زیبا شناسانه این هنر می‌پردازد.

تصاویر ۱۳ تا ۱۵: مبلمان ساخته شده از چرم طبیعی دست‌دوزی شده، (ماخذ: URL5)

تصاویر ۱۳ تا ۱۵، مبلمان چرمی را نشان می‌دهد که دست‌دوزی شده هستند. قبل از این که ماشین‌های خیاطی صنعتی داشته باشیم که عملاً می‌توانند دو تکه بتن را به هم بچسبانند، صنعت‌گران سرسخت در دوخت روکش‌های چرمی و سایر کالاهای بادوام کاملاً ماهر بودند. در آن زمان، آن‌ها احتمالاً فقط رویای ماشینی را می‌دیدند که بتواند اجناس آن‌ها را بدوزد، در حالی که امروز، همه ما مشتاق ظاهر زیبای کالاهای چرمی دست‌ساز و دست‌دوخت هستیم. می‌دانید وقتی چشمتان به چیزی دیدنی می‌افتد، بی‌اختیار یک بار دو بار انجام می‌دهید. وقتی این تکه‌های چرم را بررسی کردم، این اتفاق افتاد.

نتیجه

گسترده‌گی استفاده از تولیدات چرمی دست‌دوز در دکوراسیون داخلی، از اشیا کاربردی تا غیر کاربردی و از تولیدات انبوه کارگاهی گرفته تا آثار منحصر به فرد معماری، همچنین از آثاری که به تزیین اشیا بسنده می‌کنند تا آثاری که وجوه زیبایی‌شناسانه اثر را مد نظر قرار می‌دهند، ما را با طیفی از صنایع دستی چرمی در فضای داخلی منازل مواجه می‌کند. این بدان معناست که ما همانند دیگر هنرها با نوع یکپارچه‌ای از هنر مواجه نیستیم که بتوانیم آن را مورد قضاوتی کلی قرار دهیم. در این پژوهش، تلاش کردیم تا طیف اشیا چرمی مورد استفاده در دکوراسیون داخلی مورد استفاده در جهان را با توجه به وجوه زیبایی‌شناسانه آن‌ها در حیطه هنری مورد تحلیل قرار دهیم. کاربرد پوست به عنوان فرش و پوشاک در جوامع

انسانی، به قبل از تاریخ می‌رسد. انسان دریافته بود که پوست کاربردهای زیادی برای رفع نیازهایش دارد. همچنین کشف کرد که پوست انواع حیوانات، دارای ویژگی‌های خاص خود می‌باشند که آن‌ها را از سایر پوست‌ها متمایز می‌کند. انسان به تدریج با رشد جوامع انسانی، به اصول عملیات دباغی آگاه شد و با به کارگیری دباغی در چرم‌سازی، چرم‌ها از شرایط بهتری برخوردار شدند. یکی از شاخص‌ترین امتیازات چرم، آن است که متریال مناسبی برای انواع تولیدات کاربردی و تزئینی در معماری است و می‌توان از ویژگی بافت و رنگ و قابلیت‌های رنگ‌رزی بالای آن در دکوراسیون داخلی را نام برد. این ویژگی‌ها منجر به ایجاد کاربری‌های نوینی در لوازم دکوراسیون و معماری شده و باعث جذب متقاضیان جدیدی می‌شود. وجود این عرضه و تقاضا، خود دلیلی بر تداوم حیات چرم دست‌دوز در عرصه اقتصادی خواهد بود و زمینه‌های مناسبی را در کارآفرینی و اشتغال‌زایی ایجاد می‌کند.

منابع

- ابن سینا، حسین بن عبدالله. (۱۳۶۶). *حدود یا تعریفات*. ترجمه محمد مهدی فولادوند. تهران: سروش.
- آلن، مارک. (۱۳۸۲). «معماری». *زیباشناخت*. ترجمه موگه رازانی. ۲(۹)، ۱۹-۳۹.
- بهلولی، شهناز. (۱۳۷۲). «نگهداری و نرم‌سازی چرم». *گنجینه اسناد*. ۱۲، ۴۶-۵۱.
- تقوایی، ویدا. (۱۳۸۹). «از چیستی تا تعریف معماری». *هویت شهر*. ۵(۷)، ۷۵-۸۶.
- چشمه سهرابی، مظفر؛ رحیم سلمانی، آرزو و رحیم سلمانی، آسیه. (۱۳۹۰). «تاثیر رنگ در معماری داخلی فضای کتابخانه‌های دانشگاهی». *کتابداری و اطلاع‌رسانی*. ۱۴(۱)، ۳۹-۷۰.
- حسینی، سیدباقر؛ مفیدی شمیرانی، سید مجید و مدی، حسین. (۱۳۸۷). «آموزش معماری پایدار در ایران موانع و گرایش‌ها». *فناوری آموزش*. ۲(۳)، ۲۱۳-۲۲۱.
- سعیدیان. عبدالحسین. (۱۳۴۹). *دایرةالمعارف نو*. تهران: علم و زندگی.
- سلیمان بیگی، محمد؛ رستمی، فاطمه و عبدی، زینب. (۱۳۸۹). «مقایسه روش ایلامیان در آماده‌سازی و دباغی سنتی مشکه کونه و هیزه با روش دباغی». *فرهنگ ایلام*. ۲۸ و ۲۹، ۱۱-۲۰.
- سید صدر، ابوالقاسم. (۱۳۵۷). *دایرةالمعارف صنایع دستی ایران*. تهران: فرهنگ معاصر.
- کوچکزایی، احمدی و محمدی آچالویی. (۱۳۹۱). «چرم‌سازی عصر سلجوقی در قهستان خراسان (شناسایی نوع پوست و عامل دباغی آثار چرمی مکشوفه از محوطه تاریخی قلعه کوه قاین).

پژوهشنامه خراسان بزرگ، ۷، ۳۱-۴۳.

کانت، امانوئل. (۱۳۸۱). نقد قوه حکم. ترجمه عبدالکریم رشیدیان، تهران: نی.
علیزاده، ژیلدا. (۱۳۷۳). «تلاش برای احیای صنعت چرم». نامه/اتاق بازرگانی. ۳۱۶، ۱۲-۲۷.
مردانی، فاطمه. (۱۳۹۳). مطالعه عوامل موثر بر توسعه صنایع دستی چرمی (مورد مطالعه: استان تهران). کارشناسی ارشد. تهران: دانشگاه الزهراء. راهنما: محمد تقی آشوری.
ملاردی، محمدرضا و کارگر بهبهانی، فرحناز. (۱۳۸۱). شیمی و تکنولوژی چرم. تهران: مبتکران.
نظامی، الیاس بن یوسف. (۱۳۱۵). هفت پیکر. ج ۱. تهران: چاپ حسن وحید دستگردی.
نکیسا، پارسا. (۱۳۸۷). «چرم همدان از فرهنگ تا صنعت». فرهنگ مردم. ۲۶، ۸۶-۱۰۱.
وهابی املشی، ضیاءالدین کتابداری. (۱۳۸۲). «آرشیو و نسخه‌پژوهی». کتاب ماه علوم و فنون، ۶۵، ۴۱-۴۴.

URL1: <https://brandnerdesign.com/collections/architectural-elements/stairs-and-railings/lone-pine-leather-railing.html/main-image>, (2/5/2023).

URL2: <https://brandnerdesign.com/collections/hardware/leather-wrapped-hardware/lone-pine-leather-handles.html/main-image>, (2/5/2023).

URL3: <https://www.dezeen.com/2022/09/04/bill-amberg-studio-22-bishopsgate-lobby/main-image>, (2/5/2023).

URL4: <http://karacharm.ir/main-image>, (2/5/2023).

URL5: <https://aradbranding.com/en/modern-hide-leather-rugs-sale-price/main-image>, (2/5/2023).